

Distribuert genus i norske DPar

Tor A. Åfarli, Mari Nygård og Brita Ramsevik Riksem
NTNU

Det viktigaste vi argumenterer for i denne artikkelen, er at det eksisterer ein strukturell fleksibilitet m.o.t. den hierarkiske posisjonen til genus i norske DPar med språkblending. Dette kallar vi for distribuert genus. Vi argumenterer også for at genus ikkje eksisterer som ein sjølvstendig kjerne/projeksjon i DPen, men derimot som formelle trekk som er parasittiske på andre funksjonelle kjernar/projeksjonar, og vidare at alle formelle genustrekk i DPen er uvaluerte og likeverdige ved starten av derivasjonen. Med utgangspunkt i dette siste poenget tar vi til orde for at genus eksisterer på to plan: som ein ikkje-lingvistisk konseptuell eigenskap på den eine sida og som formell-lingvistiske trekk på den andre, og vi foreslår at genuspråk utnyttar ein mekanisme som vi kallar genusfiksering, som omset konseptuelt genus til formelt genus, noko som inneber grammatikalisering av genus.

Nøkkelord:

Distribuert genus, DP-struktur, formelt genus, genus, genusfiksering, genus-kongruens, grammatikalisering, konseptuelt genus

1. Innleiing¹

Standardanalysen av genus og genuskongruens i DPar både i generativ teori og generelt går ut på at substantivet i ein DP som t.d. *eit stort hus* har ibuande eller

-
1. Denne artikkelen er bygd på eit innlegg («What language mixing can tell us about the syntax of gender») vi hadde på konferansen *Linguistic Complexity in the Individual and Society* ved NTNU 15.-16. oktober 2015. Stoffet i artikkelen er også presentert ved fleire andre høve både før og etter 2015. Vi vil takke dei mange lingvistane som har gitt oss tilbakemeldingar. Både ris og ros har vore nyttig. Ikkje minst er ulike versjonar av ar-

inherent genus, i dette tilfellet nøytrum, og at det er dette som bestemmer at det attributive adjektivet og determinativet også får nøytrum. Med andre ord reknar ein med at substantivet inneheld eit inherent genustrekk som så avgjer genuskongruensen lenger oppe i DPen. Ein slik analyse kan implementerast på ulike vis reint teknisk. Innanfor generativ teori reknar ein typisk med at det eksisterer eit fast prevaluert formelt genustrekk lågast i DP-strukturen, dvs. på substantivstammen, som gir genusverdi til uvaluerte formelle genustrekk høgare oppe i strukturen. Dette skjer via ein mekanisme som blir kalla sonde – mål-kongruens (sjå t.d. Chomsky 2000: 122 ff.).

Vi vil problematisere eitt viktig aspekt ved denne typen analyse. Vi godtar den gjengse analysen av genuskongruens som valuering via sonde – mål-mekanismen, men vi skal argumentere mot at det finst ein fast, særskilt føretrekt posisjon for den lågaste plasseringa av eit formelt genustrekk på substantivstammen. Basert på empiri frå språkblanding av engelsk (ikkje genusspråk²) inn i norsk (genusspråk), vil vi vise at den lågaste formelle genusposisjonen i DP-strukturen kan variere avhengig av kor stor ‘genuslaus’ språkbit frå engelsk som blir blanda inn. For å ta utgangspunkt i dømet ovanfor vil vi i ein tenkt blandings-DP som *eit stort house* argumentere for ein analyse der den engelske substantivstammen *house* ikkje treng å ha eit formelt genustrekk, og at det lågaste formelle genustrekket (som bestemmer genuskongruensen i DPen) derfor kan ligge over substantivstammen. Denne typen dynamisk fleksibilitet med omsyn til kvar den lågaste formelle genusposisjonen er, kallar vi for distribuert

tikkelen presentert ved ulike arrangement i India. Ein spesiell takk her går til Tanmoy Bhattacharya ved Delhi University, både for at han organiserte seminar, gjesteforelesingar etc., men også for nyttige tilbakemeldingar på det som vart presentert. Vi vil også nemne Terje Lohndal spesielt. Han har følgt dette artikkelprosjektet over tid og gitt mange gode og viktige innspel. Vi rettar vidare takk til Ruth Kramer, Maria Polinsky og Olga Steriopolu for nyttige kommentarar til ein tidlegare (engelskspråkleg) versjon av artikkelen. Vi vil også takke det internasjonale forskingsprosjektet *MultiGender* ved Senter for grunnforskning, Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo. Tor A. Åfarli hadde to lengre opphald her i løpet av det akademiske året 2019–2020, og mykje av denne artikkelen fekk si (tilnærma) endelege utforming da. Artikkelen er også lesen av to fagfellar for NLT, som begge gav svært grundige tilbakemeldingar som førte til fleire endringar og justeringar, slik at den aller siste versjonen av artikkelen vil vi takke fagfellane for å ha bidrege til. Ein engelskspråkleg artikkel relatert til denne artikkelen er publisert som Åfarli, Nygård & Riksem (2021).

2. Når vi skriv at engelsk ikkje er eit genusspråk, så inneber dette at engelsk ikkje har grammatikalisert genus i DP-kongruenssystemet. Engelsk har like fullt synleg grammatikalisert genus i pronomensystemet. Vi vil også gjere merksam på at vi brukar språkmerkelappar (som «engelsk», «norsk») på ein preteoretisk måte i denne artikkelen, og vi diskuterer ikkje her den ontologiske statusen til slike kategoriseringar.

genus. Vi vil likevel poengtere at den fleksibiliteten som distribuert genus inneber, er noko som blir tvinga fram i spesielle situasjonar, som ved språkblanding, og at det normale i norsk er at formelt genus er til stades gjennom heile DP-strukturen, inkludert substantivstammen.

Vi skal som sagt rekne med at genuskongruens i DPen skjer via sonde – mål-mekanismen, men ulikt det som det er vanleg å rekne med i generativ grammatikk, skal vi argumentere for at alle formelle genustrekk i DP-strukturen (inkludert det lågaste) er uvaluerte ved starten av derivasjonen. Dette inneber at alle formelle genustrekk har likeverdig status i vår analyse; dei er alle uvaluerte formelle trekk. Eit viktig spørsmål da er korleis (og kvar) genus eigentleg blir definert til å begynne med.

Vårt forslag er at den ‘første’ valueringa av det lågaste formelle genustrekket skjer gjennom det vi kallar genusfiksering. Det går ut på at den første genusvalueringa eigentleg inneber ei formell fiksering eller konkretisering av ein konseptuelt definert genuseigenskap som ligg i substantivstammen og som finst (på ulike måtar) i alle språk. Det er likevel berre genusspråk som har formelle genustrekk i DP-strukturen, som gjer at desse konseptuelle genuseigenskapane kan bli formelt realiserte.³ Vi argumenterer med andre ord for at genus finst på to ulike plan. For det først finst ulike former for genuskategorisering som ein ikkje-lingvistisk konseptuell eigenskap i alle språk, og for det andre finst genus som ein formell-lingvistisk eigenskap i den delmengda av språka som vi kallar genusspråk. Det vi kallar genusfiksering, er ein type omsettingsoperasjon som omdannar ein konseptuell genuseigenskap til eit formelt genustrekk, og som derfor berre finst i genusspråk.⁴

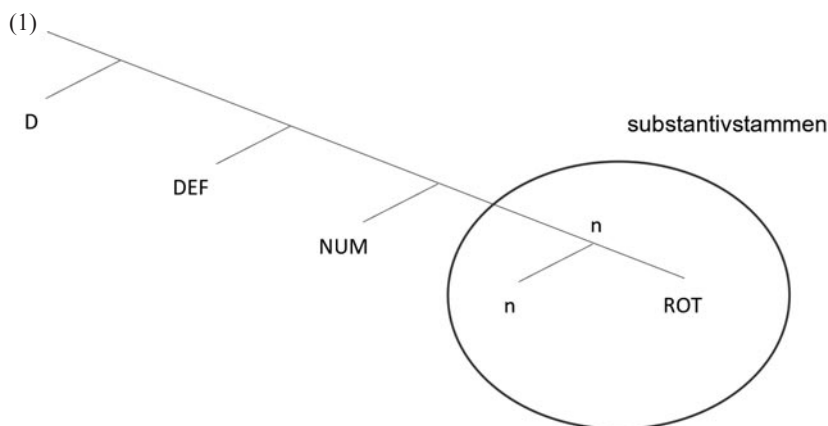
Analysane våre er i stor grad baserte på data som inneheld språkblanding. Mesteparten av empirien vi brukar, er frå amerikanorsk og er henta frå det amerikanordiske korpuset *Corpus of American Nordic Speech* versjon 3.1. Dette korpuset inneheld opptak av 246 amerikanorske talarar, og av desse har vi under-

-
3. Merk at vi skil mellom to ulike former for realisering. Den eine typen, som er den vi konsentrerer oss om her, handlar om korleis eit genustrekk kan bli valuert eller få genusverdi frå konseptuell genus (genusfiksering). Den andre typen handlar om det som skjer i neste steg, nemleg «spell out» av ein eksponent, dvs. når den ferdiggenererte strukturen kjem til syntaks – fonologi-grensesnittet.
 4. Ei liknande todeling blir foreslått i Josefsson (2006) der det blir skilt mellom semantisk og grammatisk genus, og der det blir poengtert at grammatisk genus ikkje er eigenskapar ved nominale røter/stammar, men heller trekk som blir introduserte i den syntaktiske derivasjonen på linje med andre trekk. Men medan vi ser grammatisk/formelt genus som ein refleks (i visse språk) av det vi kallar konseptuelt genus, foreslår Josefsson ein meir utbrodert analyse av denne relasjonen, som vi ikkje kan gå inn på her.

søkt opptaka som er samla inn i perioden 2010-2016 (Johannessen 2015a). Desse talarane er i hovudsak eldre personar, ofte med eit nokså varierende og haltande norsk språk, ikkje minst innanfor det nominale domenet (jf. Johannessen 2015b; Riksem 2018b; van Baal 2020). Desse dataa viser også ei meir omfattande språk-blanding enn dei nokså stabile varietetane frå 1930- og 1940-talet som er handsama i Haugen (1953). Informantane meistarar likevel norsk genus overras-kande godt (jf. Johannessen & Larsson 2015). I tilfelle der eit engelsk substantiv – utan formelt genus – blir blanda inn i ein norsk DP-struktur, kan genus vere synleg på forskjellige stader i strukturen. Dette blir viktig i den analysen vi skal leggje fram og argumentere for.

2. Strukturen til norske DPar

Vi tar utgangspunkt i ein grunnstruktur for den norske DPen som er ein modifisert og forenkla versjon av den vi finn i Julien (2005).⁵ Ei skisse av strukturen er vist nedanfor. Her er genus førebels ikkje gjort greie for.

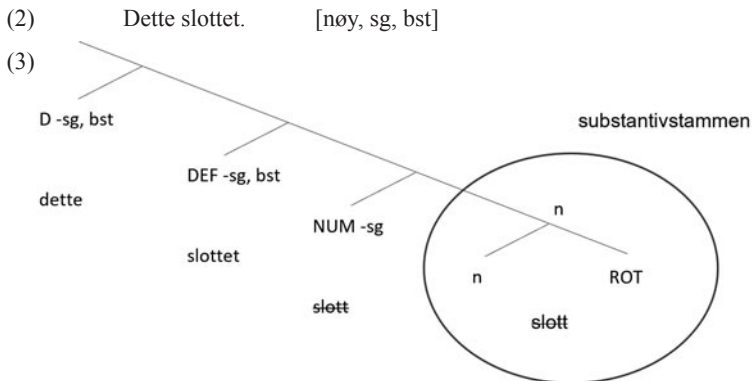

Strukturen krev nokre kommentarar. Vi kan for det første merke oss at norske DPar inneheld både ein D(eterminativ)-kjerne og ein DEF(initt)-kjerne. Dette er det nokså vanleg å rekne med, og hovudmotivasjonen for det er at vi i norsk har dobbel bestemming, som i *denne store garden* eller *dei store hyttene*. Dei determinativa som er egne ordformer, er plasserte i D-kjernen, medan bøyings-

5. Vi legg til grunn ei eksoskeletal tilnærming til grammatikk, lik den ein også finn innanfor distribuert morfologi (sjå Borer 2005a, 2005b; Embick 2015). Det inneber blant anna at vi i analysen skil mellom dei formelle trekk som ligg i strukturen, og eksponenten som realiserer desse trekk.

endingane som markerer bestemt form, ligg i DEF-kjernen. Til samanlikning har ikkje engelsk DEF-bøying på substantivet, så vi vil rekne med at engelske DPar ikkje har ein DEF-projeksjon.⁶ For det andre opererer vi med eigne kjernar for DEF og NUM(erus), noko som òg er nokså allment akseptert, og som følgjer til dømes Julien (2005: 4f).⁷ Vi skal vise evidens for denne hypotesen frå språkblanding seinare i artikkelen. For det tredje legg vi til grunn ein dekomponeringsanalyse av substantivstammen, der vi seier at denne består av ein kategorisator *n* og ei rot som er utan grammatiske trekk, noko som er på linje med fleire arbeid dei siste åra, sjå t.d. Arad (2005) og Lohndal (2019: 17-22). Det fjerde punktet vi kan merke oss, er at posisjonen til attributive adjektiv ikkje er vist i (1). Vi vil likevel rekne med at deira plassering er mellom D- og DEF-kjernen, truleg som spesifikator i ein eigen α -projeksjon, slik som hos Julien (2005: 9 ff). Den nøyaktige representasjonen er ikkje avgjerande for oss, men det som derimot *er* avgjerande, er at attributive adjektiv er del av kongruensrelasjonane i DPen. Det inneber at attributive adjektiv i norsk inngår i kongruensrelasjonar både når det gjeld genus, numerus og definnitt. For ytterlegare motivasjon (*mutatis mutandis*) for representasjonen i (1) av norske DPar, sjå Julien (2005).

Gitt denne strukturen vil ein norsk substantivfrase som i (2) nedanfor, få ein syntaktisk representasjon som i (3).

6. Derimot har engelske DPar ein NUM-projeksjon sidan engelsk har NUM-bøying på substantivet. Strukturen til engelske DPar er altså som i (1), men med fråverande DEF-projeksjon.
7. Merk at Julien nyttar delvis andre merkelappar for dei ulike funksjonelle kjernane i DPen. Det vi kallar DEF-kjernen, kallar Julien for *n*, og det vi refererer til som kategorisatoren *n* (sjå nedanfor), kallar Julien *N*.

Legg merke til at genus førebels ikkje er representert i strukturen, men generelt reknar vi med at kvar av bøyingskategoriane genus, numerus og definittt har eit sett med moglege verdiar. I norsk kan genus ha verdiane maskulinum (m), femininum (f) eller nøytrum (nøy); numerus kan ha verdiane singularis (sg) eller pluralis (pl); definittt kan ha verdiane bestemt (bst) eller ubestemt (ubst).⁸ Ein uvaluert bøyingskategori er ein bøyingskategori som enno ikkje har fått ein verdi. Alle bøyingskategoriar må valuerast i løpet av derivasjonen.

Numeruskongruensen i (3) blir analysert som følgjer: NUM har her verdien sg, og DEF-kjernen og D-kjernen inneheld uvaluerte numerus-trekk som får verdien sg frå NUM-kjernen via sonde – mål-mekanismen. Definitttkongruensen blir analysert som følgjer: DEF har verdien bst, og D-kjernen inneheld eit uvaluert definittt-trekk som får verdien bst frå DEF-kjernen via sonde – mål-mekanismen. Vi reknar vidare med ein enkel løftingsanalyse der stammen *slott* flyttar opp til NUM-kjernen, for deretter å flytte vidare til DEF-kjernen (sjå Julien 2005: 4 for ein tilsvarende analyse). Den bøyde eksponenten *slottet*, som er spesifisert for nøytrum, singularis og bestemt form, blir fonologisk realisert på DEF-kjernen. I tilfelle med språkblanding reknar vi med at eksponentrealiseringa er litt meir kompleks, sjå seksjon 3.6 for diskusjon.

I denne artikkelen er vi spesielt interesserte i status for genus i denne samanhengen, og korleis genus skal analyserast. Det finst mange ulike analysar av genus i forskingslitteraturen (t.d. Kramer 2020; Mathieu et al. 2019). Fleire lingvistar har foreslått ein DP-struktur som svarar til den i (1) for andre språk enn norsk. Med utgangspunkt i ein slik struktur foreslår Picallo (1991) at genus er plassert i ein eigen funksjonell kjerne GEN, som ligg mellom NUM og substantivstammen. Ifølgje Ritter (1993) er genus eit trekk på NUM-kjernen (i romanske språk). Alexiadou (2004) og Kramer (2014, 2015) analyserer genus som eit trekk på kategorisatoren n. I det følgjande skal vi sjå nærmare på desse og andre moglege plasseringar, og vi skal vise at det lågaste formelle genustrekket i norske DPar, dvs. det formelle genustrekket som bestemmer kongruensen vidare oppover i DPen, ikkje har nokon fast posisjon i DP-strukturen. Vi tar derimot til orde for at genus er distribuert, altså at det lågaste genustrekket kan ha ulike plasseringar, og vi vil i hovudsak bruke språkblandingsfenomen for å motivere dette.

8. Maskulinum blir rekna som den umarkerte og mest frekvente genusverdien i norsk (sjå t.d. Trosterud 2001). Dette spelar inga spesiell rolle i analysen i denne artikkelen.

3. Evidens for distribuert genus i norsk

Prosjektet vårt i denne artikkelen er altså å utforske kvar i DP-strukturen genus potensielt kan vere plassert. For å finne ut dette går vi systematisk til verks. Nærmare bestemt skil vi ut mindre delar av den syntaktiske strukturen og undersøker desse etter tur, med sikte på å finne ut om genus kan vere plassert i den aktuelle delen.

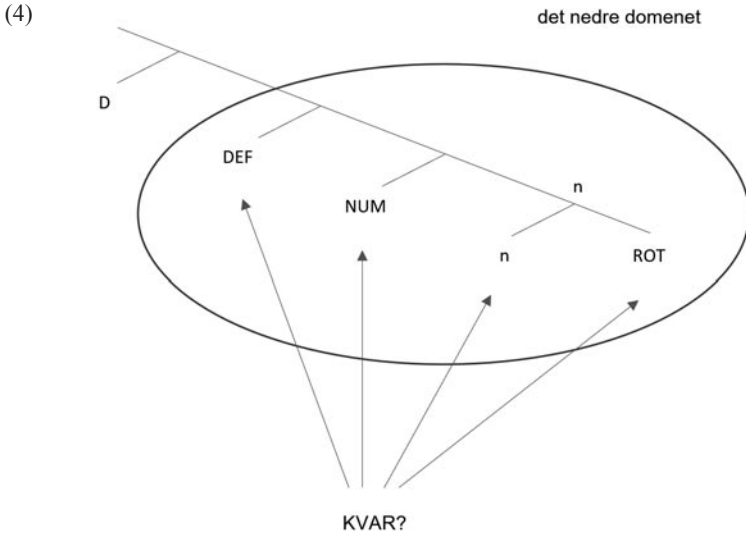
Vi vil spesielt ta til orde for at den strukturelle posisjonen til genus i det nedre DP-domenet kan lokaliserast meir nøyaktig gjennom å sjå på data som inneheld språkblanding. Grunnen til det er at språkblanding som involverer eit genuspråk som t.d. norsk og eit ikkje-genusspråk som t.d. engelsk, gjer det mogleg å identifisere dei potensielle genusposisjonane internt i DPen. Dette skal vi demonstrere i det følgjande når vi frå og med del 3.2 undersøker språkblanding både i amerikanorsk og i tilfelle der engelsk blir blanda inn i moderne norsk (sjå t.d. Hjelde 1996; Grimstad, Lohndal & Åfarli 2014; Alexiadou, Lohndal, Åfarli & Grimstad 2015; Riksem 2018a; Grimstad 2018; Grimstad, Riksem, Lohndal & Åfarli 2018; Riksem, Grimstad, Lohndal & Åfarli 2019 for analysar av språkblanding generelt og i amerikanorsk spesielt).

Startpunktet for utforskinga vår er den klassiske generative ideen om at det lågaste genustrekket som utløyser genuskongruens, er plassert i ein posisjon i det nedre DP-domenet (typisk i substantivstammen), og at denne posisjonen er fast og bestemt ein gong for alle for det aktuelle språket eller dialekten. Dette inneber altså at genus ikkje er distribuert slik vi seinare skal argumentere for. Ut frå dette stiller vi følgjande spørsmål: Kvar er det vi kan tenkjast å finne denne faste genusposisjonen? Vi kan illustrere spørsmålet som i (4) (neste side), der pilane peikar på dei moglege lågaste posisjonane der genus kunne vere plassert.

3.1. *Er genus på rota?*

Som vi nemnde tidlegare (seksjon 2), reknar vi med ein generell analyse der substantivstammen er dekomponert og består av ein kategorisator *n* og ei rot (sjå Lohndal 2019: 17-22). Kategorisatoren *n* bestemmer ordklassen, og *rota* er ein abstrakt representasjon av semantisk og fonologisk innhald (sjå bl.a. Arad 2005; Lohndal 2019: 13-17). *Rota* er ofte felles for eit substantiv og eit tilsvarende verb, jf. substantiv – verb-par som *drikk – drikke*, *gaffel – gaffe*, *hus – huse*, *fisk – fiske*. I (4) nedanfor dannar *rota* saman med kategorisatoren *n* ein substantivstamme (= den øvste *n* i strukturen).

Vi startar med å undersøke om genustrekket er plassert på *rota*. Sidan det er vanleg å rekne med at ei rot ikkje inneheld formelle grammatiske trekk, følgjer

det at genus ikkje kan vere på rota (sjå t.d. Marantz 1997, 2013; Arad 2005; Acquaviva 2009; Borer 2013, 2014; Kramer 2015; Grimstad 2018; Riksem 2018a). Kramer (2015: 246) seier det slik: «If a category-neutral root had a gender feature, it would have a category-specific feature that is syntactically relevant, undercutting the assumption that roots are category-neutral [...]» Ei rot er dessutan meint å vere nøytral med tanke på ordklasse slik at ei rot ikkje er spesifisert t.d. som eit verb eller eit substantiv. Det å plassere genustrekk på rota ville dermed implisere at verb har genus, og det stemmer openbert ikkje.

Det er òg andre og meir spesifikt empiriske argument mot å seie at genus er plassert på rota. Til dømes argumenterer Kramer (2015: 32-33) med utgangspunkt i amharisk med at dersom genustrekket skulle vere plassert på rota i dette språket, ville analysen krevje to homofone (og faktisk òg morfologisk urelaterte) røter for kvart einaste substantiv som har same rot, det vil seie elles identiske substantiv som kan vere anten hankjønn eller hokjønn, noko det finst mange døme på i amharisk. Eitt døme på dette er ordet *hakim* ‘doktor’, som kan vere anten hankjønn (*hakim-u*, doktor.bst.m) eller hokjønn (*hakin-wa*, doktor.bst.f) (Kramer 2015: 33). Vi konkluderer derfor med at det, både av teoretiske og empiriske grunnar, gir mest mening å rekne med at rota ikkje inneheld noko genustrekk.⁹ Dette inneber at vi står att med n, NUM eller DEF

9. Steriopolo & Wiltschko (2010) skil mellom tre typar genus i russisk: diskursgenus, grammatisk genus og semantisk genus, og der kvar av desse er plassert på forskjellige struk-

i (4) som moglege kandidatar for å vere den lågaste formelle posisjonen for genus.

3.2. Er formelt genus alltid plassert på kategorisatoren n?

Det er nær allmenn semje blant generative lingvistar om at genus ikkje er plassert på rota. Derimot er det ganske vanleg å rekne med at genus er plassert på kategorisatoren n, og dermed at formelt genus er å finne i substantivstammen, noko vi no skal argumentere for at ikkje nødvendigvis er tilfellet. Her blir språk-blandingsdata viktige.

Vi skal først sjå på døme frå amerikanorsk. (5) nedanfor viser døme der engelske substantiv (markerte i feite typar) er blanda inn i norske DP-strukturar. Her er genus synleg på den bestemte artikkelen (*den*) og på bøyingsendinga som markerer bestemt form (-a) i (5a), på den ubestemte artikkelen (*ei*) i (5b) og (*ein*) i (5c), og på demonstrativet (*dette*) i (5d).¹⁰ Legg merke til at bøyingsverdiene som er gitt for kvart enkelt døme i (5) og for tilsvarande døme vidare utover i artikkelen, gjeld bøyinga til heile DPen og ikkje nødvendigvis substantivet isolert. Såleis er det heile DPen i (5d) som står i bestemt form (bst), medan substantivet isolert står i ubestemt form.

- (5)
a.	Den field -a der	[f, sg, bst]	(CANS; coon_valley_WI_02gm) ¹¹
b.	Ei store	[f, sg, ubst]	(CANS; westby_WI_22gm)
c.	Ein chainsaw	[m, sg, ubst]	(CANS; blair_WI_07gm)
d.	Dette country	[nøy, sg, bst]	(CANS; sunburg_MN_07gm)

turelle nivå i DP-strukturen. Dei seier òg at semantisk genus er plassert på rota. Likevel legg dei til grunn ein svært nedskalert DP-arkitektur, som inneheld berre rota, n og D. Det å tillate fleire funksjonelle kjernar i DPen (noko som er rimeleg) ville truleg fjerne behovet for å postulere semantisk genus på rota, gitt deira analyse.

10. Det har vore diskutert i litteraturen om ein skal gå ut frå at bøyingsaffiks på substantivstammen uttrykker genus eller ikkje (sjå t.d. Enger 2004). Her legg vi til grunn at dei gjer det, og at t.d. definitivsuffikset uttrykker både genus og bøyingsklasse. Dette er i pakt med det synet som kjem fram bl.a. i *Norsk referansegrammatikk*, sjå Faarlund et al. (1997: 19, 150, 173, 193). Dette spørsmålet blir også diskutert i den nyare litteraturen om amerikanorsk. Johannessen & Larsson (2015: 17) konkluderer (i ein analyse av amerikanorsk og amerikavensk) med at «the definiteness suffixes of the nouns [...] actually signify gender and not just declension class». På den andre sida opererer t.d. Lohn-dal & Westergaard (2016) (i sin analyse av amerikanorsk) med ein definisjon av genus (Hockett 1958: 231) som inneber at substantivbøyinga er eit uttrykk for bøyingsklasse.
11. Koden i parentes er informantkoden til den konkrete talaren i CANS-korpuset.

Desse substantivfrasane viser altså tydelege teikn på genus, men sidan engelsk ikkje er eit genuspråk, ser det ut til at det formelle genustrekket ikkje kan ha oppstått i stammen av substantivet, ettersom denne her er engelsk.¹² Dataa ser dermed ut til å støtte ein hypotese om at formelt genus ikkje nødvendigvis er inherent i substantivstammen.

Strengt tatt kan vi likevel ikkje vite heilt sikkert om det engelske elementet i døma i (5) er ei rot eller ein stamme. Dersom det er ei rot, er det likevel mogleg at genustrekket har sitt opphav i kategorisatoren *n*, slik at genus opphavleg kjem frå substantivstammen. Det finst data som kan belyse denne problemstillinga, t.d. språkblandingsdata frå amerikanorsk som dei i (6) nedanfor. For deriverte substantiv reknar ein vanlegvis med at avleiingsmorfemet er eksponent for kategorisatoren *n* (sjå t.d. Embick 2015: 24f, 179 f.). Dette kan vi t.d. illustrere med det engelske avleidde substantivet *township* i (6b), der avleiingsmorfemet *-ship* er eksponent for kategorisatoren *n*, medan *town* er rota.

(6)

a.	Basementen	[m, sg, bst]	(CANS; hatton_ND_03gm)
b.	Et township	[nøy, sg, ubst]	(CANS; flom_MN_01gm)
c.	Den store building	[m, sg, bst]	(CANS; chicago_IL_01gk)

I alle desse døma er det avleidde engelske substantivet del av ein amerikanorsk substantivfrase som heilt klart er markert for genus, jf. t.d. artikkelen *et* i (6b). Gitt at avleiingsmorfemet realiserer kategorisatoren *n*, betyr det at *n* ikkje kan innehalde genus (ettersom *n* er engelsk og dermed utan genus). Konklusjonen vår, i det minste for desse eksempla med blanding av engelske avleiingssubstantiv, må derfor bli at formelt genus ikkje har sitt opphav i kategorisatoren *n*, og derfor kan ikkje genustrekket vere del av substantivstammen. Med andre ord må genus ha sitt opphav ein stad ovanfor substantivstammen *n*.¹³

12. Merk at dette på ingen måte inneber at eksponentar frå eitt språk ikkje kan settast inn i strukturar frå eit anna språk (t.d. ved såkalla releksifisering). T.d. van Baal (2020) og Kinn (2020) viser amerikanorske døme som har engelske strukturelle eigenskapar sjølv om alle orda er norske. Men dette utelukkar ikkje at det også eksisterer ein type språkblanding der det er strukturbitar som blir blanda, altså at det ikkje berre er ein eksponent som blir blanda inn, men at det som blir blanda inn, er ein delstruktur frå eit anna språk. Det er dette vi først og fremst argumenterer for i denne artikkelen. Framfor alt utelukkar vi av teoriøkonomiske grunnar at engelske substantivstammar har (formelle) genustrekk, fordi det ville innebere at det engelske substantivet var dobbelt representert, dvs. at det eksisterer ein representasjon med engelske trekk og ein korresponderande representasjon med norske trekk, jf. Riksem et al. (2019: fn. 20).

13. Eit motargument mot dette resonnementet (takkk til Ruth Kramer for denne påpeikinga)

Den mest restriktive hypotesen vi kan postulere basert på dette, er at genustrekket alltid oppstår ovanfor stammen i slike blandingsdøme, dvs. også i døme som (5), og at det minste elementet som kan språkblendast, er stammen, ikkje rota. Vi vil likevel ikkje dra ein så sterk konklusjon, men heller rekne med ein svakare hypotese, som er det første hintet om at den lågaste posisjonen til genus er fleksibel eller distribuert. Denne svakare hypotesen er at den empirien vi har lagt fram, viser at den lågaste posisjonen genus oppstår i, *kan* vere over substantivstammen, men at dette ikkje alltid treng vere slik. For døma i (5), men ikkje for døma i (6), er derfor to analysar moglege, nemleg at det som er innblanda, er ein engelsk stamme eller alternativt at det er ei engelsk rot. Vi kjenner ikkje til empirisk evidens som kan favorisere den eine analysen framfor den andre, men sidan (6) viser at engelske stammar uansett kan blandast inn i norsk, reknar vi det som nullhypotesen.

3.3. *Er genus ein sjølvstendig kjerne/projeksjon?*

Før vi går vidare og undersøker om anten NUM eller DEF kan romme det lågaste formelle genustrekket, skal vi vurdere om DP-strukturen kan innehalde ein eigen sjølvstendig GEN(us)-projeksjon i tillegg til dei andre funksjonelle kategoriane/projeksjonane i (4), sjå særleg Picallo (1991) for ein slik analyse basert på katalansk. Dersom det finst ein slik GEN-projeksjon, vil dette vere den lågaste posisjonen til formelt genus, og denne GEN-projeksjonen ville da truleg vere plassert mellom *n* og NUM i strukturen.

Påstanden om at DP skulle innehalde ein eigen GEN-projeksjon, vart kritisert heilt frå første gong det vart foreslått. Særleg tok Ritter (1993: 795) til orde mot dette og hevda at «a distinct functional projection for gender is not only unnecessary, but undesirable!». Ritter argumenterte med at genus ligg på substantivstammen i hebraisk, og på NUM-kjernen i romanske språk, og konkluderer derfor med at genus er eit trekk som er plassert på andre kategoriar og

er at ein kunne rekne med lagvise *n*-kategorisatorar, slik at det ville vere ein ekstra null-kategorisator *n* på toppen av det avleidde substantivet i kvart tilfelle i (6), og at denne null-kategorisatoren kunne vere «norsk» på den måten at den ville innehalde eit formelt genustrekk. Ei liknande innvending kjem ein av fagfellane med, nemleg at avleiingssuffikset er inaktivt når det engelske substantivet blir lånt inn i norsk, og at *n* er ein null-kategorisator som er «norsk» og har eit formelt genustrekk. Sjølv om slike moglegheiter ikkje kan utelukkast så lenge null-kategorisatorar er tillatne, inneber vårt resonnement ein meir økonomisk analyse. Vi noterer også at desse alternative analysane er utelukka dersom ein legg til grunn at null-kategorisatorar ikkje er tillate, slik som i analysen i Borer (2014: 133 ff). Det høyrer til framtidig arbeid å vurdere dei ulike analysealternativa vidare.

ikkje ein eigen funksjonell kategori (sjå Ritter 1993 for meir detaljert argumentasjon). I tillegg argumenterer Kramer (2015: 24-25) eksplisitt mot Picallo (1991) sin hypotese om ein sjølvstendig GEN-projeksjon i DPen.

Vår oppfatning er at både Ritter (1993) og Kramer (2015) sine argument er overtydande, og vi støttar deira konklusjon om at genustrekket er parasittisk på andre kategoriar snarare enn ein eigen funksjonell kategori/projeksjon. Dette er dessutan den mest økonomiske analysen. Det vil også etter kvart vise seg i denne artikkelen at vår generelle analyse av at genus er distribuert, ikkje er konsistent med å rekne med ein eigen GEN-projeksjon som er fast opphav til formelt genus, slik at heile analysen vår i denne artikkelen kan oppfattast som eit motargument mot hypotesen om ein sjølvstendig GEN-projeksjon.

Ettersom vi forkastar ideen om ein eigen GEN-projeksjon, og også har vist at det formelle genustrekket ikkje nødvendigvis er å finne i substantivstammen, står vi att med NUM eller DEF som moglege kandidatar for plassering av det lågaste genustrekket i tillegg til at vi finn genus på høgare element i kongruensdomenet (slik som adjektiv, determinativ og demonstrativ).

3.4. *Kan den lågaste posisjonen til formelt genus vere NUM eller DEF?*

Ritter (1993) argumenterer på overtydande vis for at genus har sitt opphav i NUM i romanske språk. Dette kunne vere ein rimeleg hypotese for norsk òg. Til dømes viser norske pluraliseringar typisk genustilskjningar, slik vi ser døme på i (7):

- (7)
a.	bil-ar	[m, pl, ubst]
b.	vogn-er	[f, pl, ubst]
c.	tog-Ø	[nøy, pl, ubst]

Genus er òg synleg på suffikset som markerer bestemt form, som vist i (8):

- (8)
a.	bil-en	[m, sg, bst]
b.	vogn-a	[f, sg, bst]
c.	tog-et	[nøy, sg, bst]

Dette indikerer at genus er til stades både på NUM og på DEF i ein struktur som (4). Vi analyserer dette som eit standardtilfelle av genuskongruens internt

i DPen, der hypotesen er at eit genustrekk på NUM valuerer eit korresponderande genustrekk på DEF i pakt med standard sonde – mål-analyse.

Overraskande nok finst det også data som indikerer at den lågaste formelle posisjonen til genus kan vere over NUM, dvs. på DEF. Her er igjen språkblandingsdata avgjerande. Sjå på døma i (9) og (10) der element frå engelsk er blanda inn i moderne norsk (jf. Andersen & Graedler 2020). Døma i (9) og (10) er i pakt med våre eigne intuisjonar og er også sjekka med informantar.

(9) Ser du **cardigan-s-ane**? [m, pl, bst]

(10) **Cupcake-s-ene** [f, pl, bst]¹⁴

Pluraliseringa i engelsk er *-s*. Den engelske *-s*-endinga i (9) og (10) er av den aktive typen, noko som betyr at svarande til dømet i (9), har vi òg *éin cardigan* vs. *mange cardigans*, men ikkje **éin cardigans*.^{15, 16} Vidare realiserer det norske suffikset i (9) og (10) (*-ane* og *-ene*) både synleg numerus (pl) og definitt (bst). For numerus analyserer vi dette som eit normalt tilfelle der eit uvaluert numerustrekk på DEF blir valuert av eit numerustrekk på NUM. Det påverkar ikkje valueringa om eksponentane er engelske (*-s*) eller norske (*-ane/-ene*), så lenge dei relevante underliggande trekka er til stades. I (9) og (10) er både stammen (n + rot) og pl-bøyinga engelske, altså utan genus, medan det norske suffikset har synleg genus. Dette viser at den lågaste genusposisjonen i det nedre DP-domenet er DEF. Desse døma viser altså at genus ikkje alltid er plassert på NUM, men at det kan ligge høgare i strukturen, nemleg på DEF. Sjå elles trestrukturen i (14), seksjon 3.6.

14. Eit tredje døme på denne typen blanding er *railsa*, som stod på trykk i ei lokalavis frå Sunnmøre. Det norske suffikset (*-a*) tyder på at dømet er nøytrum (*eit rail*), men enkelte informantintuisjonar viser at dømet også kan vere maskulint (*ein rail*).

15. I norsk har vi òg tilfelle der den engelske *-s*-endinga er «frosen» og inaktiv. Dette ser vi til dømes i *éin pins*, *éin tanks* og *éin caps*. I slike tilfelle er det rimeleg å rekne *-s* som del av stammen/rota. Vi kan òg merke oss det interessante paret *éin muffins* (med inaktiv *-s*) versus **éi cupcakes* (med aktiv *-s*). For den siste av desse må den korrekte forma vere *éi cupcake* utan noko *-s*-ending i singularis.

16. Data som dei i (9) og (10) kan ein òg finne i amerikanorsk, men vi brukar data frå (eu-
ropeisk) norsk her for å illustrere akkurat dette fenomenet fordi desse set oss i stand til lett å sjekke om det engelske *-s*-suffikset er aktivt eller ikkje. Likevel vil vi gå ut frå at amerikanorske døme som (i) og (ii) nedanfor inneheld aktive engelske *-s*-suffiks saman med norske suffiks, akkurat som i døma i (9) og (10):

(i) ... disse digre **breweriesane** (CANS; coon_valley_WI_14gm)

(ii) ... når du bruker disse små **squeresa** (CANS; westby_WI_02gm)

Merk òg at språkblendingsdata som (9) og (10) gir oss klar empirisk evidens for at NUM og DEF er skilde frå kvarandre, og at dei er kjernar i separate funksjonelle projeksjonar, slik vi har lagt til grunn (sjå dei strukturelle representasjonane i t.d. (1) og (4)). Grunnen til dette er at den delen av frasestrukturen som ligg nedanfor DEF, må vere språkblanda frå engelsk, medan delen frå DEF og oppover må vere norsk. Etersom avkuttingspunktet mellom desse delane er mellom NUM og DEF, er det òg tydeleg at NUM og DEF må eksistere som to separate projeksjonar.

Døma ovanfor viser at den lågaste posisjonen for genus ikkje treng å vere på NUM, sjølv om den kan vere det. Det betyr at den lågaste posisjonen for genus er fleksibel eller distribuert. Dette harmonerer godt med det vi tidlegare foreslo på grunnlag av data som i (6), nemleg at genus kan vere på kategorisatoren *n*, men at det ikkje må vere slik.

3.5. *Kan D vere den lågaste posisjonen til formelt genus?*

Hittil har vi sett på distribuert genus i det nedre funksjonelle domenet i DPen, og vi har sett at det lågaste formelle genustrekket kan vere på alle dei funksjonelle kjernane (*n*, NUM, DEF) i dette domenet. Men det finst faktisk også evidens frå språkblending for at det lågaste genustrekket kan vere lokalisert over DEF, dvs. i DPens øvre funksjonelle domene. Sjå på døma i (11):

(11)

a.	En covered sled	[m, sg, ubst]	(CANS; gary_MN_01gm)
b.	En hard dialect	[m, sg, ubst]	(CANS; flom_MN_01gm)
c.	Det third grade	[nøy, sg, bst]	(CANS; westby_WI_10gk)

I desse døma er heile det nedre domenet, saman med eit attributivt adjektiv, engelsk og dermed utan genus. Determinativet i D er derimot norsk og har synleg genus. I ein norsk struktur ville det attributive adjektivet vore plassert mellom D og DEF, men engelsk har heller ikkje posisjonen DEF (sjå seksjon 2). Etersom all struktur frå adjektivet og ned er engelsk, må vi konkludere med at det ikkje er nokon DEF-posisjon/-projeksjon i strukturen til DPar som (11), og at adjektivet derfor er plassert mellom D og NUM. Merk at dei få relevante døma av typen i (11) som vi kunne finne i korpuset, i hovudsak hadde determinativ i hankjønn, men vi fann i det minste eitt rimeleg klart døme med eit determinativ i nøytrum, nemleg (11c). Uansett kan vi slå fast at i døme som (11) må den lågaste posisjonen til formelt genus vere D.

Samla sett viser den empirien vi har diskutert til no, at genus ikkje har ein strengt definert fast basisposisjon i DP-strukturen som kan tene som utgangspunkt for genuskongruens, dvs. for valuing av genustrekk oppover i strukturen. Vi konkluderer derfor med at den lågaste genusposisjonen er fleksibel og distribuert i den forstand vi antyda i innleiinga til artikkelen.

3.6. Døme på distribuert genus i språkblandingsstrukturar

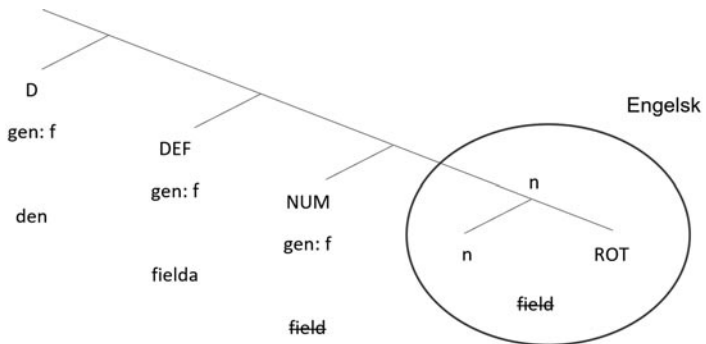
Vi vil no skissere døme på strukturelle analysar av nokre av dei språkblandingsfenomena vi har diskutert. Poenget med desse døma er å vise meir konkret korleis ulike blandingskonstellasjonar tvingar fram strukturarar der posisjonen til den lågaste førekomsten av formelt genus varierer frå struktur til struktur, dvs. at genusposisjonen er fleksibel. Kort sagt skal vi gi døme på distribuert genus. Merk at strukturane er forenkla ved at vi berre viser genustrekka, og at desse alt er valuerte. Korleis valuinga av eit uvaluert genustrekk skjer, er tema for seksjon 4. Vi viser altså ikkje andre trekk enn genustrekka sjølv om strukturane sjølv sagt også inneheld numerus- og definittrekk.

Først ser vi på eit døme frå amerikanorsk med dobbel bestemming der eit engelsk substantiv er blanda inn i den norske strukturen, slik som i (12a). Ein analyse er skissert i (12b):

(12)

a. Den **field-a** [f, sg, bst]

b.

Sidan substantivstammen har eit norsk suffiks (-a) som er eksponent for f, sg og bst, reknar vi med at strukturen har både ein NUM-projeksjon og ein DEF-projeksjon, dvs. at han er norsk heilt ned til substantivstammen n. Substantiv-

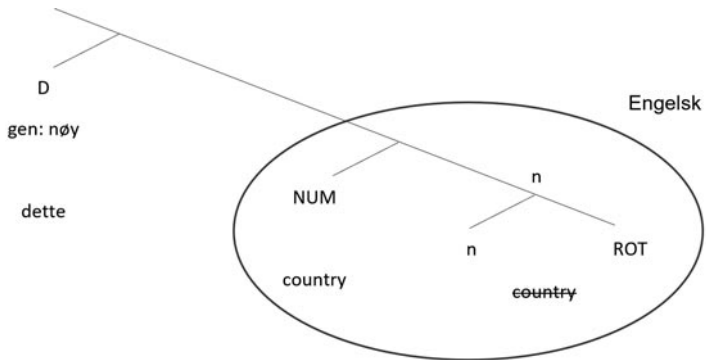
stammen, derimot, er engelsk.¹⁷ Dette medfører at den lågaste posisjonen til formelt genus er NUM. Forekomstane av f-trekk over NUM er uttrykk for genuskongruens.

I det neste dømet har vi ikkje dobbel bestemming, trass i at dette ville vere forventna dersom strukturen hadde vore norsk heile vegen ned til substantivstammen n. Vi tolkar mangelen på definittsuffiks på substantivet i slike døme som fråvere av ein DEF-projeksjon, og dermed som evidens for at strukturen er engelsk i heile det nedre domenet (nedanfor D). Sidan engelsk, i motsetnad til norsk, ikkje har ein DEF-projeksjon, vil den strukturelle representasjonen av (13a) bli som i (13b), der berre D-projeksjonen er norsk medan resten av strukturen er engelsk.

(13)

a. Dette **country** [nøy, sg, bst]

b.

Dette dømet viser at det lågaste (og einaste) genustrekket i strukturen ligg i D; alt nedanfor D er engelsk og kan derfor ikkje innehalde formelle genustrekk. Denne analysen viser m.a.o. kanskje overraskande nok at det lågaste genustrekket her ligg i det øvre funksjonelle domenet i DPen, slik det gjer i døma vi diskuterte i seksjon 3.5.

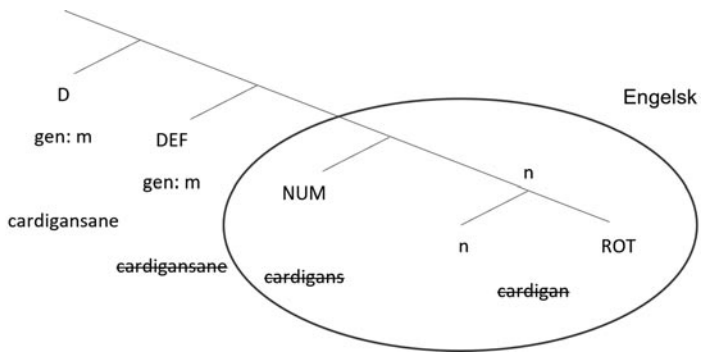
Vi ser no på ein blandingsstruktur der vi har både norsk og engelsk bøyingsuffiks, eit fenomen som vi diskuterte i seksjon 3.4. For det dømet vi hadde i (9), repeterer vi den relevante delen i (14a), og den strukturelle representasjonen er vist i (14b).

17. Dette er nullhypotesen, sjå diskusjonen mot slutten av seksjon 3.2.

(14)

a. **Cardigan-s-ane** [m, pl, bst]

b.

Som vist i strukturen ligg avkuttingspunktet mellom den norske og den engelske delen mellom DEF og NUM. Det medfører at verken NUM eller n kan ha formelt genus, og det lågaste genustrekket må ligge på DEF.

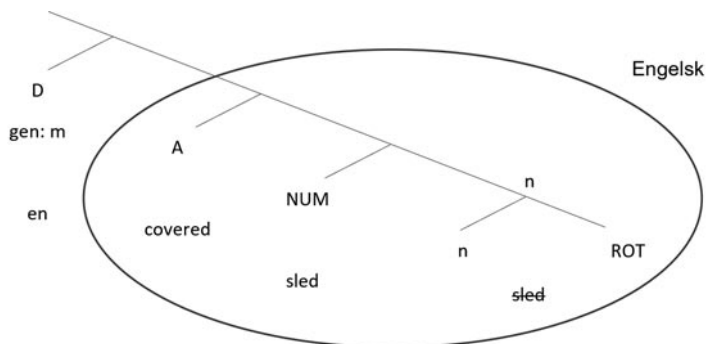
Her oppstår det eit spørsmål om korleis eksponentane blir realiserte. Vi har til no rekna med at substantivstammen + bøyingseksponentar er realiserte på den høgaste bøyingskjernen i det nedre funksjonelle domenet, som i norsk er DEF (sjå seksjon 2). I blandingsdøme som det i (14) vil vi rekne med at eksponentrealiseringa skjer stegvis med desse sentrale stega: Den delen av strukturen som er inne i sirkelen, blir bygd i den engelske delen av den internaliserte grammatikken til språkbrukaren. Dette utgjør eit steg som på NUM blir forsynt med ein eksponent frå engelsk (*cardigans*). Den engelske delstrukturen med den realiserte eksponenten blir så spleisa med DEF-kjernen i den norske delen av den internaliserte grammatikken til språkbrukaren. Den strukturen som da oppstår, har både ein engelsk og ein norsk komponent. I tillegg til at DEF-kjernen inneheld eit genustrekk maskulinum, inneheld den definitiv- og pluralistrekk (ikkje viste i treet), og alle desse trekka blir realiserte samla i den norske eksponenten *-ane* under DEF (etter løfting av *cardigans* til DEF), sidan denne realiseringa skjer i den norske delen av strukturen. Ved språkblanding skjer eksponentrealiseringa med andre ord stegvis.

Til slutt tar vi med eit døme frå (11) ovanfor der både eit attributivt adjektiv og substantivstammen er engelsk. Dømet er gitt som (15a) nedanfor, og den strukturelle representasjonen er vist i (15b).

(15)

a. En **covered sled** [m, sg, ubst]

b.

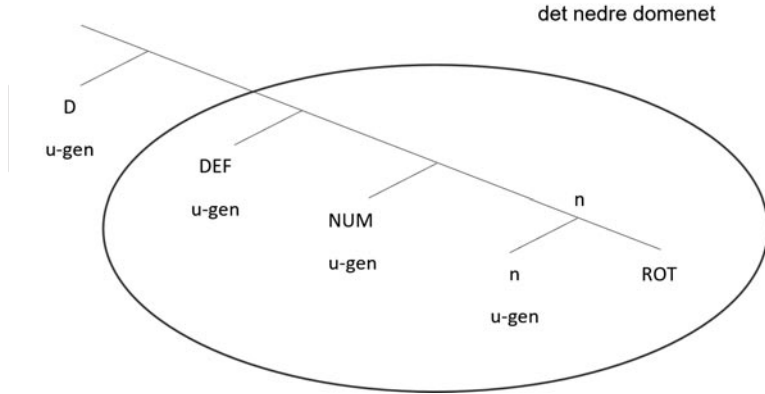
Merk at det attributive adjektivet får ein svært forenkla analyse i (15b). Analysen av attributive adjektiv er i realiteten meir kompleks enn dette (sjå t.d. Julien 2005: 6-10), men denne forenkla analysen er likevel tilstrekkeleg for vårt formål her. Det (15b) viser, er at heile strukturen frå og med det attributive adjektivet og nedover er engelsk, og den kan derfor ikkje innehalde noko genustrekk. Derfor er det lågaste (og einaste) genustrekket i denne strukturen på D, og igjen ser vi eit døme på korleis språkblandingsstrukturar tvingar fram fleksibelt genus.

Vi konkluderer med at formelt genus i norske DPar er distribuert. Det betyr at den lågaste førekomsten av eit formelt genustrekk ikkje har nokon privilegert eller fast posisjon i DP-strukturen, og genustrekket kan opptre parasittisk på ulike kjerneposisjonar avhengig av storleiken på den engelske språkbiten som blir språkblanda inn i strukturen.

I utgangspunktet kan genustrekket opptre på alle dei funksjonelle kjernane i DPen: n, NUM, DEF, D (og også på adjektivet om DPen inneheld eit attributivt adjektiv).¹⁸ Dette er vist i (16), som syner ein struktur *før* valuering av genustrekka.

18. Ein alternativ analyse er at den lågaste plasseringa av det formelle genustrekket (i norsk) er på NUM. Det måtte i så fall innebere at genus på n alltid er konseptuell og derivasjonell, på den måten at det er ein semantisk/konseptuell eigenskap som er inherent i visse avleiingssuffiks, t.d. *-inne*, som gir som avleiing visse substantiv som viser til hokjønn, slik som i *fyrstinne*, *lovinne*. Vi utforskar ikkje denne alternative analysen i denne artikkelen.

(16)

Som vi nemnde i innleiinga, er normalsystemet i norske DPar full genuskongruens, altså at formelt genus er til stades på alle projeksjonane, som i (16). Fleksibiliteten som distribuert genus inneber, er derfor noko som blir tvinga fram i spesielle situasjonar, og ein slik situasjon er språkblending. Dersom element frå engelsk er blanda inn i ein norsk struktur, vil den delen av strukturen som er engelsk (anten det er eit einskildord eller ein større bit av strukturen), ikkje innehalde noko genustrekk, sjølv om den norske delen av strukturen vil gjere det. Dette inneber at den lågaste genusposisjonen blir «pressa oppover», slik vi har sett det illustrert i dei mange døma vi har diskutert.

Ein viktig føresetnad for at slik «pressing oppover» i det heile kan skje, er at alle dei formelle genustrekka i DPar har same status slik som i vår analyse; ingen av førekomstane av u-gen-trekket har ein privilegert og «uunnverleg» status. Dei er alle berre uvaluerte genustrekk (u-gen-trekk) i utgangspunktet. Det finst med andre ord ikkje nokon fast privilegert posisjon der formelt genus er fastsett, slik andre analysar foreslår. Sjølv om denne analysen forklarar kvifor genus kan vere fleksibelt og distribuert, reiser den også eit nytt og viktig spørsmål, som vi skal ta for oss i neste seksjon.

4. Formelt vs. konseptuelt genus

Fleksibiliteten som ligg i det at genus er distribuert, harmonerer altså godt med hypotesen om at alle genustrekk er uvaluerte og likeverdige i starten av den syntaktiske derivasjonen. Overordna sett betyr det òg at genus blir behandla som eit einskapleg fenomen i vår analyse. Det står da att eitt avgjerande spør-

mål: Dersom alle formelle genustrekk i DPen er uvaluerte og likeverdige ved starten av derivasjonen, korleis blir genusverdien bestemt i kvart enkelt tilfelle? Kort sagt, korleis oppstår femininum, maskulinum og nøytrum dersom *alle* dei formelle genustrekka i ein struktur er uvaluerte?

Lat oss starte med observasjonen om at sjølv om alle språk kan seiast å ha semantiske genusdistinksjonar, er det berre nokre språk som grammatikaliserer genus slik at språket får synlege formelle genusdistinksjonar. Dette inneber at sjølv om alle språk til dømes anerkjenner om eit gitt substantiv refererer til eit vesen som er av hankjønn eller hokjønn, så er det berre språk med formelt genus som grammatikaliserer denne forskjellen konkret, gjennom ulike funksjonsord og affiks. Dei som brukar engelsk, veit til dømes kva biologiske vesen *a girl* og *a boy* viser til, men artikkelen *a* er den same og uttrykker ikkje nokon genusforskjell, slik den gjer i norsk (*ei jente, ein gut*). Til samanlikning kategoriserer både norske og engelske språkbrukarar desse to substantiva som animate, men ingen av språka grammatikaliserer dette gjennom å uttrykke det med formelle trekk. I alle språk er det generelt sett mange semantiske/konseptuelle eigenskapar som ikkje blir grammatikaliserte som formelle trekk (sjå t.d. Narrog & Heine 2011).

Medan språk utan genus ikkje har genustrekk, har genuspråka uvaluerte genustrekk i den syntaktiske strukturen. For å setje i gang kjedereaksjonen der alle slike genustrekk blir valuerte, må det starte med at det lågaste u-gen-trekket blir valuert først, slik at det kan gi verdi til andre u-gen-trekk i same DP-struktur (gjennom standard sonde – mål-kongruens). Spørsmålet er altså korleis denne første valueringa av det lågaste u-gen-trekket går føre seg. Vi foreslår at dette skjer ved at ein ikkje-lingvistisk konseptuell genuseigenskap blir gjort om eller konkretisert til eit formelt genustrekk. Vi kallar mekanismen som sørger for dette, for genusfiksering. Alle genustrekka er altså likeverdige og uvaluerte til å begynne med, men etter genusfikseringa av det lågaste u-gen-trekket vil dette lågaste trekket faktisk ha ein privilegert status i ein viss forstand, men da berre som ein effekt av at det lågaste u-gen-trekket blir valuert ved ein spesiell mekanisme, genusfiksering, og ikkje via standard sonde – mål-valuering, som gjeld for valueringa av dei andre u-gen-trekka vidare oppover.

Kva er da eigentleg konseptuelt genus til forskjell frå formelt genus, og korleis skjer genusfikseringa, dvs. «omsettinga» frå den eine typen genus til den andre? Med støtte hos fleire forskarar legg vi til grunn at genus har ein konseptuell eller semantisk kjerne (sjå t.d. Kramer 2015; Dahl 2000; Corbett 2013a; Aikhenvald 2016). Denne kjernen kan vere basert anten på biologisk kjønn eller andre konseptuelle kategoriseringar, men òg på morfologi eller fonologi, jf.

Corbett (2013b): «In many languages, however, assignment by semantic rules would leave many nouns without an assignment to gender. [...] Formal assignment rules may [...] access two types of information: phonological and morphological.» Vi nyttar samleomgrepet *konseptuell* for å dekke alle desse eigenskapane som kan spesifisere genus.¹⁹ For norsk er det ikkje heilt enkelt å nedfelle absolutte reglar for kva substantiv som får kva genus. Særleg gjeld det for dei substantiva som ikkje har noko bestemt biologisk basert genus (sjå t.d. Trosterud 2001; Enger 2009, 2010; Urek et al. 2021). Vi skal nøye oss her med å slå fast at denne tilordninga i stor grad ser ut til å vere basert på arbitrær konvensjon, og at både semantikk, fonologi og morfologi kan spele ei rolle.²⁰

Vi går altså ut frå at genusfikseringa av det lågaste u-gen-trekket tar utgangspunkt i konseptuell genus, som dannar grunnlaget for dei formelle og morfologisk synlege genustrekka som vi kan observere i norsk. Vi legg til grunn at semantiske/konseptuelle genuseigenskapar er noko vi finn i alle språk, men at dette må bli omdanna til formelle genustrekk for å kunne utløyse genuskongruens, slik vi ser i språk som har formell genus. Denne omdanningsmekanismen er det altså vi kallar genusfiksering.

Vi kan samanlikne det som skjer ved genusfiksering med det som skjer med numerus, noko vi kunne kalle «numerusfiksering». Numerusmorfologien uttrykker eigentleg semantisk-logiske numeriske eigenskapar, som det er naturleg å rekne med har blitt omdanna til formelle numerustrekk for å bli realiserte. Slik sett er genusfiksering berre ei utgåve av ein meir generell mekanisme som omdannar eller omset konseptuelle eigenskapar til formelle trekk i dei språka der desse eigenskapane er grammatikaliserte og dermed uttrykte i det formelle bøyingsssystemet.

Det er naturleg å stille spørsmål ved korleis det i det heile er mogleg for dei konseptuelle eigenskapane til et substantiv å bestemme eller fiksere eit formelt u-gen-trekk, slik vi har foreslått. Vil ikkje det innebere ei blanding av domene, dvs. det ikkje-lingvistiske konseptuelle domenet og det strengt formell-

19. Merk at Corbett (2013b) brukar omgrepet «formal» i ei ikkje-teknisk tyding, altså annleis enn vår bruk av omgrepet her. I den grad fonologisk og/eller morfologisk informasjon (i tillegg til den semantiske) spelar ei rolle i den konseptuelle (dvs. ikkje-formelle) konstitueringa av genus, vil denne informasjonen i vår analyse måtte vere input til genusfikseringsmekanismen som bestemmer formelt genus på det lågaste u-gen-trekket.

20. Til dømes kan vi nemne at Plaster et al. (2013: 167) finn at genus i det nordaustlege kaukasiske språket Tsez kan “be reduced to a simple semantic core [...] and a set of highly salient formal features”. Også russisk, der ein finn ein sterk korrelasjon mellom morfologisk bøyingsklasse og genus, er interessant i så måte (sjå t.d. Corbett 1991: 34 ff.; Polinsky 2008: 4 ff.)

syntaktiske domenet? Men som vi viser nedanfor, synest slik blanding å vere ikkje berre svært vanleg, men også den måten det lingvistiske systemet faktisk opererer på. Vi kan ikkje gå inn på dette fullt ut innanfor ramma av denne artikkelen, men vi kan antyde nokre måtar å nærme seg problemet på.

Vi noterer først at analysen vår liknar på den vi finn hos Picallo (2008), der det blir argumentert for at genus er den formelle eksponenten til det ikkje-tolkbare trekket CLASS, som «serves to translate to the grammatical system non-linguistic processes of entity categorization» (Picallo 2008: 50).²¹ Omgrepet ‘entity categorization’ svarar til det vi har kalla konseptuell kategorisering, og som legg grunnlaget for genusfiksering.²² Analysen til Picallo innber altså at ikkje-lingvistiske eigenskapar har avgjerande innverknad på det formal-syntaktiske domenet.

Dette har også empirisk støtte i andre typar døme. Eit slikt døme er semantisk kongruens, som i *Russen er snille i år*; der adjektivet blir bøygd i samsvar med den semantisk-konseptuelle tolkinga av subjektet og ikkje dei synlege, formelle trekka (sjå t.d. Nygård 2013: 212; Smith 2017; Áfarli & Vangnes 2020).²³ Eit anna døme er såkalla diskursellipsar, som i *Er jo iherdige*, der subjektet er utelate, men der adjektivet i predikativ posisjon like fullt kongruerer med den semantisk-konseptuelle tydinga til det utelatne subjektet (sjå t.d. Nygård 2018). Eit tredje døme er at norske substantiv tidvis kan ha fleire moglege genus, som er assosierte med ulike tydingar, slik som i *eit øl* vs. *ein øl*, der *øl* kan vere nøytrum viss ein refererer til merket, men maskulinum dersom det er snakk ei eining øl (t.d. eit glas eller ei flaske øl). Illustrerande døme finn ein òg i andre språk enn norsk, t.d. amharisk (Kramer 2015: 30) og Sare (New Guinea) (Steriopo 2018: 126), der spesifiseringa av genus på eit substantiv kan variere alt etter kva tyding eller fortolking substantivet har. Sjå elles Beito (1954) når det gjeld diakron variasjon m.o.t. genus i norsk.

21. Sjå også Nygård & Áfarli (2015) for eit tidlegare forsøk på å utnytte Picallo sitt omgrep CLASS i ein analyse av genus i norske DPar.

22. Merk at vår analyse av genusfiksering som ei formell valuering av eit genustrekk på basis av ein relevant semantisk/konseptuell genuseigenskap i det store og heile verkar å vere på linje med den analysen av genus som finst i Kucerová (2018), der det blir lagt til grunn at ein syntaktisk representasjon blir berika av den semantiske (konseptuelle) komponenten.

23. Merk at ved semantisk kongruens, i motsetnad til formell kongruens, er det snakk om ei unntaksvis «rearrangering» av dei vanlege talverdiene.

5. Konklusjon

Denne artikkelen har drøfta sentrale spørsmål og hypotesar med omsyn til analysen av genus i norske DPar, og vi har foreslått fleire originale løysingar på problema. For det første har vi diskutert og lagt fram evidens for ein type strukturell fleksibilitet, nemleg at den lågaste posisjonen for eit formelt genustrekk i eit språk som norsk kan variere i visse språkblandingssituasjonar. Denne fleksibiliteten kallar vi distribuert genus. For det andre har vi argumentert for at genus ikkje eksisterer som ein sjølvstendig kjerne/projekksjon i DP-strukturen (i norsk), men derimot som formelle trekk som er parasittiske på andre funksjonelle kjernar/projekksjonar. For det tredje har vi argumentert for at alle formelle genustrekk i DPen er uvaluerte og likeverdige ved starten av derivasjonen. For det fjerde har vi foreslått at genus eksisterer på to plan (eller at det er to ulike «eksistensformer» for genus), nemleg genus som ein ikkje-lingvistisk konseptuell eigenskap på den eine sida og genus som formell-lingvistiske trekk på den andre sida. Vi har vidare tatt til orde for at konseptuelt genus eksisterer i alle språk, og at formelt genus berre eksisterer i genuspråk som t.d. norsk, og vi har i pakt med dette foreslått at berre genuspråk utnyttar ein mekanisme som omset konseptuelt genus til formelt genus. Denne grammatikaliseringsmekanismen for genus kallar vi genusfiksering. Genusfiksering skjer alltid i det som i kvart gitte tilfelle er den lågaste posisjonen for eit formelt genustrekk i DPen, medan dei formelle genustrekka vidare oppover i strukturen (som viser seg som genuskongruens) skjer (i generativ grammatikk) ved hjelp av den ordinære sonde – mål-mekanismen.

Litteratur

- Acquaviva, Paolo. 2009. Roots and lexicality in Distributed Morphology. *York Papers in Linguistics*, (10): *York-Essex Morphology Meeting*, 1–21.
- Aikhenvald, Alexandra Y. 2016. *How Gender Shapes the World*. Oxford: Oxford University Press.
- Alexiadou, Artemis. 2004. Inflection class, gender and DP-internal structure. I G. Müller, L. Gunkel, & G. Zifonun (red.), *Explorations in Nominal Inflection* (s. 21–50). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Alexiadou, Artemis, Terje Lohndal, Tor A. Åfarli & Maren Berg Grimstad. 2015. Language Mixing: A Distributed Morphology approach. I T. Bui & D. Özyildiz (red.), *Proceedings of NELS 45* (s. 25–38). CreateSpace Independent Publishing Platform.

- Andersen, Gisle & Anne-Line Graedler. 2020. Morphological borrowing from English to Norwegian: The enigmatic non-possessive *-s*. *Nordic Journal of Linguistics*, 43, 3–31.
- Arad, Maya. 2005. *Roots and Patterns: Hebrew Morpho-syntax*. Dordrecht: Springer.
- Van Baal, Yvonne. 2020. Compositional Definiteness in American Heritage Norwegian. Doktoravhandling, Universitetet i Oslo.
- Beito, Olav T. 1954. *Genusskifte i nynorsk*. Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo, II. Historisk-filosofisk klasse, 1. bind. Oslo: I kommisjon hos Jacob Dybwad.
- Borer, Hagit. 2005a. *Structuring Sense I: In Name Only*. Oxford: Oxford University Press.
- Borer, Hagit. 2005b. *Structuring Sense II: The Normal Course of Events*. Oxford: Oxford University Press.
- Borer, Hagit. 2013. *Structuring Sense III: Taking Form*. Oxford: Oxford University Press.
- Borer, Hagit. 2014. The Category of Roots. I A. Alexiadou, H. Borer, & F. Schäfer (red.), *The Syntax of Roots and the Roots of Syntax* (s. 112–148). Oxford: Oxford University Press.
- Chomsky, Noam. 2000. Minimalist inquiries: the framework. I R. Martin, D. Michaels, & J. Uriagereka (red.), *Step by Step: Essays on minimalist syntax in honor of Howard Lasnik* (s. 89–155). Cambridge, MA: MIT Press.
- Corbett, Greville G. 1991. *Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corbett, Greville G. 2013a. Sex-based and Non-sex-based Gender Systems. I M. S. Dryer & M. Haspelmath (red.) *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. (Tilgjengeleg frå <http://wals.info/chapter/31>, henta 07.05.20)
- Corbett, Greville G. 2013b. Systems of Gender Assignment. I M. S. Dryer & M. Haspelmath (red.) *The World Atlas of Language Structures Online*. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. (Tilgjengeleg frå <http://wals.info/chapter/32>, henta 07.05.20).
- Dahl, Östen. 2000. Elementary gender distinctions. I B. Unterbeck, M. Risänen, T. Nevalainen, & M. Saari (red.), *Gender in grammar and cognition II: Manifestations of gender* (s. 577–593). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Embick, David. 2015. *The Morpheme: A Theoretical Introduction*. Berlin: De Gruyter.
- Enger, Hans-Olav. 2004. On the relation between gender and declension – A diachronic perspective from Norwegian. *Studies in Language*, 28, 51–82.

- Enger, Hans-Olav. 2009. The role of core and non-core semantic rules in gender assignment. *Lingua*, 119, 1281–1299.
- Enger, Hans-Olav. 2010. Partial and competing motivations in gender assignment. *Germanistische Linguistik* 206-209, 673–692.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grimstad, Maren Berg. 2018. English-origin verbs in American Norwegian. A morphosyntactic analysis of mixed verbs. Doktoravhandling, NTNU.
- Grimstad, Maren Berg, Terje Lohndal & Tor A. Åfarli. 2014. Language mixing and exoskeletal theory: A case study of word-internal mixing in American Norwegian. *Nordlyd* 41-2: 213–237.
- Grimstad, Maren Berg, Brita Ramsevik Riksem, Terje Lohndal & Tor A. Åfarli. 2018. Lexicalist vs. exoskeletal approaches to language mixing. *The Linguistic Review* 35-2: 187–218.
- Haugen, Einar. 1953. *The Norwegian Language in America: A Study in Bilingual Behavior* (Vol. I og II). Philadelphia: University of Philadelphia Press.
- Hjelde, Arnstein. 1996. The gender of English nouns in American Norwegian. I P. S. Ureland & I. Clarkson (red.), *Language Contact across the Atlantic* (s. 297–312). Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Hockett, Charles F. 1958. *A Course in Modern Linguistics*. New York: MacMillan.
- Johannessen, Janne B. 2015a. The Corpus of American Norwegian Speech (CANS). I B. Megyesi (red.): Proceedings of the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics (NODALIDA 2015) (s. 297–300). NEALT Proceedings Series 23.
- Johannessen, Janne B. 2015b. Attrition in an American Norwegian heritage speaker. I J. B. Johannessen & J. C. Salmons (red.), *Germanic Heritage Languages in North America* (s. 46–71). Amsterdam: John Benjamins. doi: 10.1075/silv.18
- Johannessen, Janne B. & Ida Larsson. 2015. Complexity Matters: On Gender Agreement in Heritage Scandinavian. *Front. Psychol.* 6, 1842. doi: 10.3389/fpsyg.2015.01842
- Josefsson, Gunlög. 2006. Semantic and grammatical genders in Swedish – independent but interacting dimensions. *Lingua* 116, 1346–1368.
- Julien, Marit. 2005. *Nominal Phrases from a Scandinavian Perspective*. Amsterdam: John Benjamins.

- Kinn, Kari. 2020. Stability and attrition in American Norwegian nominals: A view from predicate nouns. *Journal of Comparative Germanic Linguistics* 23, 3-38.
- Kramer, Ruth. 2014. Gender in Amharic: a morphosyntactic approach to natural and grammatical gender. *Language Sciences*, 43, 102–115.
- Kramer, Ruth. 2015. *The Morphosyntax of Gender*. Oxford: Oxford University Press.
- Kramer, Ruth. 2020. Grammatical Gender: A Close Look at Gender Assignment Across Languages. *Annual Review of Linguistics*, 6, 45–66.
- Kucerová, Ivona. 2018. ϕ -Features at the Syntax–Semantics Interface: Evidence from Nominal Inflection. *Linguistic Inquiry*, 49, 813–845.
- Lohndal, Terje. 2019. The exoskeletal model. Upublisert ms, NTNU. [Blir publisert i *The Cambridge Handbook of Distributed Morphology*, redigert av Artemis Alexiadou, Ruth Kramer, Alec Marantz & Isabel Oltra-Massuet.]
- Lohndal, Terje & Marit Westergaard. 2016. Grammatical Gender in American Norwegian Heritage Language: Stability or Attrition? *Front. Psychol.* 7: 344. doi: 10.3389/fpsyg.2016.00344
- Marantz, Alec. 1997. No Escape from Syntax: Don't Try Morphological Analysis in the Privacy of Your Own Lexicon. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*, 4-1, 201–225.
- Marantz, Alec. 2013. Verbal argument structure: Events and participants. *Lingua*, 130, 152–168.
- Mathieu, Éric, Myriam Dali & Gita Zareikar (red.). 2019. *Gender and Noun Classification*. Oxford: Oxford University Press.
- Narrog, Heiko & Bernd Heine (red.). 2011. *The Oxford Handbook of Grammaticalization*. Oxford: Oxford University Press.
- Nygård, Mari. 2013. Discourse ellipsis in spontaneously spoken Norwegian. Clausal Architecture and Licensing Conditions. Doktoravhandling, NTNU.
- Nygård, Mari. 2018. *Norwegian Discourse Ellipsis: Clausal Architecture and Licensing Conditions*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Nygård, Mari & Tor A. Åfarli. 2015. On the structure of gender assignment. *Indian Linguistics*, 67–76.
- Picallo, M. Carme. 1991. Nominals and Nominalizations in Catalan. *Probus*, 3, 279–316.
- Picallo, M. Carme. 2008. Gender and Number in Romance. *Lingue e Linguaggio*, VII, 47–66.

- Plaster, Keith, Maria Polinsky & Boris Harizanov. 2013. Noun classes grow on trees. Noun classification in the North-East Caucasus. I B. Bickel, L. A. Grenoble, D. A. Peterson & A. Timberlake (red.) *Language Typology and Historical Contingency. In honor of Johanna Nichols* (s. 153–170). Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Polinsky, Maria. 2008. Gender under incomplete acquisition: Heritage speakers' knowledge of noun categorization. *Heritage Language Journal*, 6, 40–71.
- Riksem, Brita Ramsevik. 2018a. Language mixing in American Norwegian noun phrases. An exoskeletal analysis of synchronic and diachronic patterns. Doktoravhandling, NTNU.
- Riksem, Brita Ramsevik. 2018b. Language Mixing in American Norwegian Noun Phrases. *Journal of Language Contact* 11-3: 481–524.
- Riksem, Brita Ramsevik, Maren Berg Grimstad, Terje Lohndal & Tor A. Åfarli. 2019. Language mixing within verbs and nouns in American Norwegian. *The Journal of Comparative Germanic Linguistics* 22-2: 189–209.
- Ritter, Elizabeth. 1993. Where's Gender? *Linguistic Inquiry*, 24, 795–803.
- Smith, Peter W. 2017. The syntax of semantic agreement in English. *Journal of Linguistics* 53, 823–863.
- Steriopolo, Olga & Martina Wiltschko. 2010. Distributed GENDER hypothesis. I G. Zybatow, P. Dudchuk, S. Minor & E. Pshehotskaya (red.), *Formal Studies in Slavic Linguistics: Proceedings of the Formal Description of Slavic Languages 7.5*. (s. 155–172). Peter Lang, New York.
- Steriopolo, Olga. 2018. Two syntactic positions of grammatical gender. *Yearbook of the Poznan Linguistic Meeting* 4, 125–151. doi.: <https://doi.org/10.2478/yplm-2018-0006>
- Trosterud, Trond. 2001. Genus i norsk er regelstyrt, *Norsk lingvistisk tidsskrift*, 19, 29–58.
- Urek, Olga, Terje Lohndal & Marit Westergaard. 2021. *En spylv* eller *et spylv*? Tilordning av grammatisk genus til pseudosubstantiv i norsk. I nærverande nummer av NLT.
- Åfarli, Tor. A, Mari Nygård & Brita Ramsevik Riksem. 2021. Gender 'Translation' And Distributed Gender: Evidence From The Norwegian DP and Language Mixing. *Studia Linguistica*. doi.: <https://doi.org/10.1111/stul.12190>
- Åfarli, Tor A. & Øystein Vangsnes. 2020. Formell og semantisk adjektivkongruens i norsk. I K. Hagen, A. Hjelde, K. Stjernholm & Ø. A. Vangsnes

(red.) *Bauta: Janne Bondi Johannessen in memoriam. Oslo Studies in Language* 11-2: 1–14.

Summary

The main aim of this article is to argue that there exists a type of structural flexibility regarding the hierarchical position of gender in Norwegian DPs that show language mixing. This flexibility is called distributed gender. We also argue that gender is not an independent head/projection in the functional outfit of the DP, but rather that it exists as formal features that are parasitic on other functional heads/projections. We furthermore argue that all formal gender features in the DP are unvalued and have equal status at the start of the derivation. Based on this latter assumption, we suggest that gender exists in two different domains: On the one hand it exists as a non-linguistic conceptual property, and on the other hand it exists as formal linguistic features. We suggest that gender languages exploit a mechanism that we call gender fixation, which translates conceptual gender into formal gender, which in turn accounts for how gender is grammaticalized.

Tor A. Åfarli
Professor i nordisk språkvitenskap
Institutt for språk og litteratur
NTNU
7491 Trondheim
tor.aafarli@ntnu.no

Mari Nygård
Førsteamanuensis i norskdidaktikk
Institutt for lærarutdanning
NTNU
7491 Trondheim
mari.nygard@ntnu.no

Brita Ramsevik Riksem
Førsteamanuensis i norskdidaktikk
Institutt for lærarutdanning
NTNU
7491 Trondheim
brita.riksem@ntnu.no